

افتادن در تله «هزینه از دست رفته»

چگونه ما را متضرر می کند؟

سپیده پیری
خبرنگار

در روزگاری نه چندان دور پادشاهی فیل سفیدی هدیه گرفت که برایش بسیار خاص و ارزشمند بود. به همین دلیل درباریان نسل در نسل وظیفه مراقبت از آن را برعهده داشتند که البته طی سال های متوالی هزینه های فراوانی صرف نگهداری فیل شد. در واقع آنها بدون آنکه بداند کارشان چه اهمیتی دارد، مراقبت از فیل را با اهتمام جدی دنبال می کردند و توجه شان این بود که تاکنون هزینه زیادی برای فیل صرف شده و نباید متوقف شود. در دانش مدیریت و اقتصاد، فیل سفید استعاره از انتخاب ها [روندها] بی است که برای آنها هزینه زیادی متحمل شده ایم و نیرویی مانع کنار گذاشتن یا ترک آن رفتار می شود. این یعنی از منظر اقتصاد رفتاری ما به دام «خطای هزینه از دست رفته» افتاده ایم. دام هزینه تلف شده یا هزینه از دست رفته زمانی اتفاق می افتد که تصمیمات و هزینه های گذشته بر تصمیم فعلی مان اثر می گذارد.

حتما شما هم دست به زیر چانه گذاشته و دارید موقعیت هایی را که در زندگی تان به دام این خطا افتاده اید پیدا می کنید.

برای تان مثالی می زنم که مبتلابه است. فرض کنید به سینما رفته اید. نیم ساعت بعد از ریختن فیلم متوجه می شوید از فیلم خوشتان نمی آید و نباید آن را انتخاب می کردید. افراد معمولاً با قرار گرفتن در چنین موقعیتی با آنکه از تماشای فیلم لذت نمی برند اما در سینما می مانند و ادامه فیلم را می بینند. به این علت که احساس می کنند اگر سینما را ترک کنند، پولشان از دست رفته است. در حالی که پول، زمانی تلف شده که ما فیلمی را ببینیم که به آن علاقه نداریم. بنابراین ماندن در سینما و تماشای فیلمی که دوست نداریم، کمکی به جبران هزینه تلف شده مان نمی کند.

■ تلنگری به مالباختگان بازار سرمایه

یکی دیگر از موقعیت هایی که افراد در تله خطای هزینه از دست رفته گرفتار می شوند، انتخاب های اقتصادی است و در بازار سرمایه فرآگیری بیشتری دارد. اگر شما هم جزو آن دسته از افرادی هستید که طی یک سال اخیر پشت دست تان را داغ کرده اید که هوس نکنید از بورس سود بگیرید چون بخشی از سرمایه تان را از دست داده اید، قطع به یقین شما هم در دام این خطای شناختی گرفتار شده اید.

فرض کنید در بازار سرمایه سهمی به قیمت ۱۰۰ هزار تومان خریده اید و انتظار دارید به ۱۲۰ تومان برسد تا ۲۰ درصد از آن سود بگیرید اما شرایط برخلاف انتظار تان رقم خورده و قیمت سهم تا ۸۰ تومان کاهش پیدا کرده است معامله گران کم تجربه در این شرایط از سهم خارج نمی شوند تا ضررشان جبران شود و حداقل بدون ضرر از سهم خارج شوند. در حالی که آن ۲۰ درصد، هزینه از دست رفته است و کاری برای

باز گرداندنش نمی توان انجام داد. بنابراین در زمان تحلیل سهام نباید این میزان ضرر را محاسبه کرد چرا که پتانسیل سهم برای رشد ارتباطی با میزان ضرر ندارد.

■ رها کنید

نکته جالب اینجاست که ذهن انسان در چنین مواقعی به دنبال دلایلی برای توجیه تصمیمش می گردد تا ثابت کند اشتباه نکرده. هدف ذهن این است که خود را از فشار روانی رها کند. اما واقعاً تصمیم درست چیست؟

هر زمان در چنین موقعیتی قرار گرفتید چشم هایتان را ببندید و رها کنید. حتماً بعد از خواندن این جمله می گوید موضوع به این راحتی ها نیست و می پرسید چطور باید رها کرد؟ در گام اول باید برای ادامه مسیر، ترک مسیر یا جایگزین کردن انتخاب دیگر، سناریوهای مختلفی بنویسید. تأکید می کنم حتماً روزی که کاغذ بنویسید نه توی ذهن تان باید برزگ و کوچک که گاه مسیر زندگی در گام بعدی هزینه و فایده هر تصمیم را از همان لحظه در نظر بگیرید و در نهایت دست به انتخاب بزنید.

■ آفتابه را خرج لحیم نکنید

با این اوصاف زندگی پر از موقعیت هایی است که ما را بر سر دوراهی قرار می دهد، دوراهی تصمیمات بزرگ و کوچک که گاه مسیر زندگی و آینده مان را تغییر می دهد. شما جزو کدام دسته اید؟

همان هایی که روی تصمیم غلط شان پافشاری می کنند یا آنهایی که معتقدند جلوی ضرر را از هر جایگیری، منفع است.

عکس: علی محمدی / ایران

عقب نشینی ۸ ساله از «قطب برق» منطقه

- صادرات برق در سال ۹۲ حدود ۱۱/۴ میلیارد کیلووات بود. این عدد در سال ۹۹

به زیر ۱۰ میلیارد کیلووات رسید در حالی که قرار بود طبق برنامه صادرات برق به بالای ۱۵ میلیارد کیلووات برسد

- مدیرعامل شرکت مدیریت شبکه برق ایران: دولت سیزدهم به دنبال افزایش

تبادلات برقی با همسایگان است

عبیه ایاف
خبرنگار

وزیر نیرو در روزهای اخیر به پتانسیل ها و استعداد های جدی ایران برای تبادل برق به کشورهای منطقه اشاره کرده به تشریح برنامه های دولت سیزدهم برای تقویت دیپلماسی برقی کشور پرداخت. «علی اکبر حریایی» می گوید که ایران امکان تبادل برق با افغانستان، ترکمنستان، جمهوری آذربایجان، ارمنستان، ترکیه و عراق را دارد و باید این بخش تقویت شود؛ اما سنکرون کردن شبکه برق ایران با روسیه و اتصال به شبکه برق کشورهای خلیج فارس از طریق کابل زیر دریایی نیز برنامه تکمیلی دیپلماسی برقی کشور است. اتفاقی که نه حالا، بلکه باید در ۵ سال گذشته بخش قابل توجهی از آن محقق می شد. در ماه ۴۹ برنامه ششم توسعه صراحتاً عنوان شده است: «دولت موظف است از سال اول برنامه ششم توسعه، اقدامات لازم را در راستای تشکیل بازار منطقه ای و ایجاد قطب (هاب) منطقه ای برق به عمل آورد، به طوری که شبکه برق کشور از شمال، جنوب، شرق و غرب به کشورهای همسایه متصل شود.»

اما بررسی عملکرد دولت قبل در سال های ۱۳۹۵ تا ۱۳۹۹ نشان می دهد، نخست اینکه اجرای این برنامه یک سال دیر آغاز شد و دوم آنکه، یک عقب ماندگی در اجرا و حتی از دست رفتن برخی از ظرفیت ها در طول برنامه رقم خورد، به طوری که نه تنها در سال پایانی دولت حجم صادرات برق کشور مطابق برنامه به ۱۴ میلیارد کیلووات ساعت و واردات برق نیز به ۶ میلیارد کیلووات ساعت در سال رسید؛ بلکه با پشت سر گذاشتن یک روند بسیار نامنظم، حتی در پایان سال ۱۳۹۹ میزان تبادل برق کشور از سال ۱۳۹۲ عقب تر بود. در همین حال، ایران طی ۳ سال اخیر، یک مشتری برق خود را هم از دست داد و صادرات برق ایران به ترکیه در ۳ سال اخیر صفر شد. همچنین صادرات برق به عراق پایداری لازم را نداشت. این در حالی است که قرار بود ایران هاب برق منطقه شود.

■ مصرف داخل، اولویت اول

در یک سو، کاهش شدید سرمایه گذاری در احداث نیروگاه و توسعه و بازسازی شبکه توزیع و انتقال، فرار سرمایه بخش خصوصی از این صنعت، راندمان پایین نیروگاه های کشور (کمتر از ۴۰ درصد)، غفلت از توسعه نیروگاه های تجدید پذیر و خشکسالی ها (خروج نیروگاه های برقی از مدار تولید) و از سوی دیگر، رشد افسارگسیخته مصرف بویژه در بخش خانگی (سرمایش تابستانی) موجب شد که تراز تولید و مصرف برق در سال های اخیر بارها منفی شود. حالا مدیرعامل شرکت مدیریت شبکه برق ایران می گوید که تبادل برق با کشورهای همسایه در تمام این سال ها برقرار بوده است و الان نیز انجام می شود؛ اما همواره اولویت نخست پاسخگویی به مصرف داخل است.

می گوید: «وضعیت و میزان صادرات برق بر اساس قراردادهای بین ایران و کشورهای همسایه مشخص می شود. همچنین میزان تقاضایی که طرف مقابل دارد. در یک دهه اخیر صادرات برق روند خوبی داشته، اما لازم است این نکته را بگوییم که اولویت

تأمین برق با داخل است.» اکنون سخنگوی صنعت برق می گوید که «تبادل انرژی ایران در حال حاضر، حدود یک درصد از کل مصرف انرژی روزانه کشور است.» این در حالی است که در ۷ سال منتهی به سال ۱۳۹۹، سهم صادرات از کل تولید برق کشور نامنظم بوده و بالاترین سهم مربوط به سال ۱۳۹۳ است. در این سال ۳۰٫۵ درصد از برق تولیدی کشور صادر می شد. اکنون ظرفیت اسمی تولید برق کشور رقمی حدود ۸۳ هزار مگاوات است و بیش بینی شده حدود ۶ هزار مگاوات دیگر تا تابستان ۱۴۰۱ و به طور کل ۳۰ هزار مگاوات تا پایان دولت کنونی به این ظرفیت اضافه شود.

■ **نگاهی به روند تاریخی تبادل برق کشور از سال ۹۲**
سال ۱۳۹۲ صادرات برق کشور به ۱۱٫۴

میلیارد کیلووات ساعت رسید که نسبت به سال ۱۳۹۱ حدود ۴٫۴ درصد افزایش داشت. واردات برق نیز با ۱۲٫۵ درصد افزایش به ۲۰٫۵ میلیارد کیلووات ساعت رسید. در این ترتیب، خالص صادرات برق کشور با ۲٫۳ درصد افزایش نسبت به سال ۱۳۹۱ به ۸٫۹ میلیارد کیلووات ساعت رسید. در سال مورد بررسی، نیاز وارداتی از کشور ترکمنستان تأمین شد و حدود ۶۸ درصد از صادرات برق به عراق صورت گرفت.

■ آغاز روند کاهشی صادرات برق

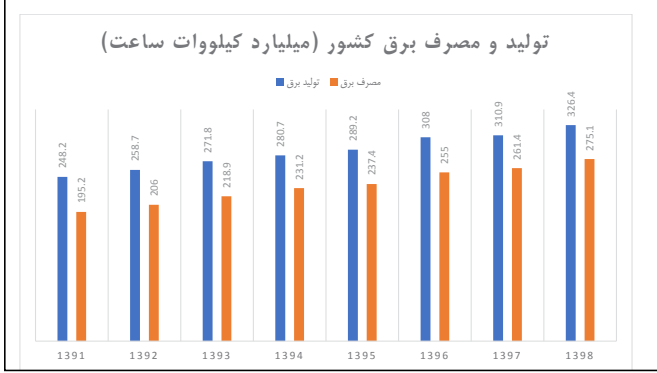
سال ۱۳۹۳ صادرات برق کشور به ۱۰٫۱ میلیارد کیلووات ساعت بالغ شد که نسبت به سال ۱۳۹۲ معادل ۱۱٫۷ درصد کاهش داشت. واردات برق نیز با ۴۳٫۵ درصد افزایش به ۳۰٫۷ میلیارد کیلو وات ساعت رسید. به این ترتیب، خالص صادرات برق کشور با ۲۷٫۶ درصد کاهش نسبت به سال ۱۳۹۲ به ۶٫۴ میلیارد کیلووات ساعت رسید. در سال مورد بررسی، برق وارداتی از کشورهای ترکمنستان و ارمنستان تأمین شد که سهم ترکمنستان ۷۳٫۵ درصد بود. در این سال صادرات برق به کشورهای افغانستان، پاکستان، عراق و ترکیه صورت گرفت که حدود ۵۹ درصد آن به کشور عراق صورت گرفته است.

■ سقوط صادرات برق به زیر ۱۰ میلیارد کیلو وات ساعت

سال ۱۳۹۴ صادرات برق کشور به ۹٫۸ میلیارد کیلووات ساعت رسید که نسبت به سال ۱۳۹۳ حدود ۲۰٫۱ درصد کاهش داشت. واردات برق نیز با ۱۵٫۹ درصد افزایش به ۴٫۲ میلیارد کیلووات ساعت رسید. به این ترتیب، خالص صادرات برق کشور با ۱۲٫۴ درصد کاهش نسبت به سال ۱۳۹۳ حدود ۵٫۶ میلیارد کیلووات ساعت شد. در سال مورد بررسی، برق وارداتی از کشورهای ترکمنستان با ۴۱٫۸ و ۴۷٫۳ درصد سهم ۶۶٫۲ درصدی تأمین کننده اصلی برق وارداتی کشور بود. در این سال به کشورهای افغانستان، پاکستان، عراق، ترکیه و جمهوری آذربایجان برق صادر شد که حدود ۶۹ درصد آن به کشور عراق صورت گرفت.

■ سالی که خالص صادرات برق یک چهارم سال ۹۲ شد

سال ۱۳۹۵ صادرات برق کشور به ۶٫۶ میلیارد کیلووات ساعت رسید که نسبت به سال ۱۳۹۴ حدود ۲۲٫۸ درصد کاهش داشت. واردات برق با ۲۰٫۹ درصد افزایش به ۴۰٫۳ میلیارد کیلو وات ساعت رسید. به این ترتیب، خالص صادرات برق کشور با ۵۸٫۶ درصد کاهش نسبت به سال ۱۳۹۴ حدود ۲۰٫۴ میلیارد کیلووات ساعت شد. در سال مورد بررسی، برق وارداتی از کشورهای ترکمنستان، ارمنستان و جمهوری آذربایجان تأمین شد که کشور ترکمنستان با سهم ۷۴٫۵ درصد تأمین کننده اصلی بود. همچنین در این سال به کشورهای افغانستان، پاکستان، عراق، ترکیه و آذربایجان برق صادر شد که کشور عراق بیشترین سهم از کل صادرات برق کشور را با رقمی حدود ۷۵٫۸

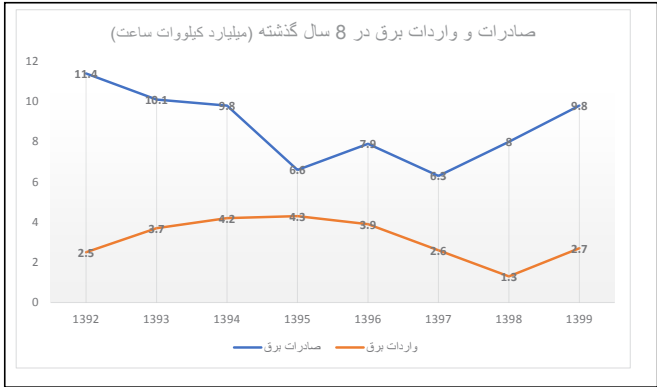

درصد به خود اختصاص داد. ترتیب با سهم ۸۳٫۶، ۹۰٫۷، ۶۰٫۳ و ۰٫۴ درصد مقاصد برق صادراتی کشور بودند.

■ **افزایش مجدد صادرات برق**
سال ۱۳۹۶، میزان صادرات برق به کشورهای همسایه ۷٫۹ میلیارد کیلووات ساعت شد که نسبت به سال ۱۳۹۵ حدود ۱۷٫۷ درصد رشد نشان می داد. در این سال واردات برق با ۳۰٫۹ میلیارد کیلووات ساعت شد که نسبت به سال قبل آن ۷٫۳ درصد کاهش داشت. به این ترتیب خالص صادرات برق کشور ۶۰٫۵ درصد افزایش یافت و به ۴ میلیارد کیلووات ساعت رسید. برنامه ششم توسعه برای این سال تکلیف کرده بود که صادرات برق ۱۱ میلیارد کیلووات ساعت و واردات نیز ۴۰٫۴ میلیارد کیلووات ساعت شود. در سال مورد بررسی، کمبود برق مورد نیاز عمدتاً توسط کشورهای ترکمنستان و ارمنستان تأمین شد و کشور ترکمنستان با سهم ۶۱٫۱ درصدی تأمین کننده اصلی این واردات بود. صادرات نیز به کشورهای عراق، افغانستان و پاکستان به ترتیب ۷۴٫۴، ۸۴٫۷ و ۷۰٫۲ درصد سهم صورت گرفت.

■ بازگشت پس از ۷ سال

ارقام منتشر شده از تجارت برق در سال ۱۳۹۹ نشان می دهد که رقم صادرات با ۲۲ درصد افزایش نسبت به سال ۱۳۹۸ به ۹۰٫۸ میلیارد کیلووات ساعت و واردات با ۸ درصد کاهش به ۲۰٫۷ میلیارد کیلووات ساعت در این سال رسید. به این ترتیب خالص صادرات برق در این سال، ۷۰٫۱ میلیارد کیلووات ساعت بود. مطابق برنامه ششم توسعه در این سال باید صادرات برق به ۱۴ میلیارد کیلووات ساعت و واردات به ۶ میلیارد کیلووات ساعت می رسید.

وضعیت صادرات و واردات برق	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹
تکلیف برنامه ششم	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵
عملکرد دولت	۶٫۶	۷٫۸	۶٫۳	۸٫۲	۹٫۸
تکلیف برنامه ششم	۴٫۴	۴٫۵	۵٫۶	۶	۶٫۵
عملکرد دولت	۴٫۲	۳٫۹	۲٫۶	۱٫۳	۲٫۷

(میلیارد کیلووات ساعت)

■ آغاز ظرفیت سازی برای افزایش تبادل برق

کارشناسان بر این باورند که ایران اگرچه فرصت تبدیل شدن به هاب گاز منطقه را از دست داده است اما هنوز برای برق فرصت دارد. اصلاح اقتصاد برق، افزایش نسبت در صد کاهش سرمایه گذاری به هزینه های بویژه در صنعت برق، توسعه نیروگاهی بویژه در بخش تجدیدپذیر و افزایش راندمان نیروگاه ها، به روز رسانی شبکه و کاهش مصرف، استفاده از ظرفیت های بخش خصوصی داخلی و در کنار همه اینها توسعه روابط با همسایگان از جمله زیرساخت های تبدیل ایران به هاب برق منطقه و مهمتر از آن، پایان دادن به داستان سریالی کمبود برق در کشور است. مدیرعامل شرکت مدیریت شبکه برق ایران با اشاره به هدف گذاری وزیر نیرو برای افزایش تبادلات برقی با کشورهای دیگر بویژه کشورهای همجوار می گوید: «وزارت نیرو برنامه بسیار خوبی برای توسعه ظرفیت نیروگاهی تبیین کرده است و حدود ۳۵ هزار مگاوات به ظرفیت نیروگاهی کشور ظرف ۴ سال آینده افزوده خواهد شد.»

رجبی مشهدی ادامه می دهد: «ما یک ناترازی در تولید و مصرف برق را در تابستان ۱۴۰۰ تجربه کردیم که قطعاً با توجه به این ظرفیت سازی خوبی که در دستور کار داریم، بخشی از مشکلات حل خواهد شد. بواسطه همین موضوع، امیدواریم بتوانیم در حوزه صادرات برق هم شرایط را به حد مطلوب برسانیم.» او یکی از اقدامات لازم را عقد قراردادهای بلندمدت با کشورهای همجوار برای تأمین برق آنها و ایجاد زیرساخت های مورد نیاز برای افزایش صادرات برق می داند و تأکید می کند: «روند مطلوبی در حال شکل گیری است. قطعاً متناسب با ظرفیت سازی تولید در داخل و مدیریت و جمهوری آذربایجان به ترتیب به سهم ۹۷٫۹ و ۲۰٫۱ درصدی از کل برق وارداتی، تأمین کنندگان اصلی بودند. در مقابل کشورهای عراق، افغانستان، پاکستان و آذربایجان به

■ عقبگرد خالص صادرات برق ایران

در سال ۱۳۹۷، در بخش مبادلات برق با کشورهای همسایه، میزان صادرات برق به ۶٫۳ میلیارد کیلووات ساعت رسید که نسبت به سال ۱۳۹۶ حدود ۲۲٫۶ درصد کاهش بود، البته واردات برق کشور نیز با ۳۳٫۷ درصد کاهش نسبت به سال ۱۳۹۶ به عدد ۲۰٫۶ میلیارد کیلووات ساعت رسید. در نهایت خالص صادرات برق کشور، با ۱۲٫۷ درصد کاهش نسبت به سال ۱۳۹۷ بالغ بر ۳٫۸ میلیارد کیلووات ساعت شد. مطابق برنامه ششم توسعه در این سال باید صادرات برق ۱۲ میلیارد کیلووات ساعت و واردات نیز به ۴٫۵ میلیارد کیلووات ساعت می رسید.

در سال مورد بررسی، کشورهای ترکمنستان و ارمنستان به ترتیب با سهم ۴۱٫۸ و ۴۷٫۳ درصد سهم از کل برق وارداتی، تأمین کننده ۹۷٫۱ درصد از کمبود برق کشور بودند. همچنین، در این سال کشورهای عراق، افغانستان و پاکستان به ترتیب با سهم ۷۸٫۷، ۱۱۰٫۶ و ۸۰٫۲ درصد مقصد اصلی برق صادراتی کشور بودند.

■ یک جهش با سنکرون شبکه برق ایران و عراق

سال ۱۳۹۸، صادرات برق به کشورهای همسایه بار دیگر افزایش یافت و به ۸ میلیارد کیلووات ساعت رسید. این رقم ۲۷٫۲ درصد از میزان صادرات سال ۱۳۹۷ بیشتر بود. واردات برق نیز با ۴۸٫۴ درصد کاهش نسبت به سال ۱۳۹۷ به عدد ۱۱٫۳ میلیارد کیلووات ساعت رسید. در نهایت، خالص صادرات برق کشور ۷۸٫۴ درصد افزایش یافت و ۶۰٫۷ میلیارد کیلووات ساعت شد. در سال ۹۸ بر مبنای برنامه ششم توسعه باید صادرات برق به ۱۳ میلیارد کیلووات ساعت و واردات به ۵٫۶ میلیارد کیلووات ساعت می رسید.

در سال مورد بررسی، کشورهای ارمنستان و جمهوری آذربایجان به ترتیب به سهم ۹۷٫۹ و ۲۰٫۱ درصدی از کل برق وارداتی، تأمین کنندگان اصلی بودند. در مقابل کشورهای عراق، افغانستان، پاکستان و آذربایجان به